

OPENING CEREMONIE DOOR ANJA VAN DER STARRE VAN DE STICHTING STRUIKELSTENEN VOOR PIETER HARKEMA, REMBRANDTLAAN 20, SLIEDRECHT

Allemaal hartelijk welkom hier bij het adres Rembrandtlaan 20, waar we de tweede struikelsteen van deze ochtend zullen leggen. Eerder vanmorgen waren we al bij het station voor het leggen van de steen voor Gerrit van der Kreeft.

We herdenken op deze plaats **Pieter Harkema jr.**

Pieter werd in 1920 in Appingedam geboren. Het gezin verhuisde later vanwege het werk van vader Pieter Harkema sr. naar Sliedrecht. In de oorlogsperiode woonde Pieter met zijn ouders en jongere zus Riek in dit huis. Pieter had een opleiding aan de machinistenschool in Dordrecht voltooid. Daarna was hij via een Noorse rederij stage gaan lopen om aan zijn vaaruren te komen. Op 16 mei 1944 is Pieter 24 jaar en met verlof thuis als de bezetter hem hier van zijn bed licht en overbrengt naar het plein bij de kerk op een steenworp afstand van hier. Pieter is samen met vele ander jonge mannen uit dit dorp slachtoffer geworden van een vergeldingsrazzia.

Dit lot treft overigens ook Pieters vader. De 51-jarige Pieter Harkema sr. maakt deel uit van een groep oudere burgers, die in eerste instantie door de Duitsers wordt opgepakt na de aanslag van het verzet op de landwachters. Ook die groep wordt verzameld bij de Grote Kerk in Sliedrecht. Aan het eind van de middag wordt het bevel tot vertrek van de oudere gijzelaars gegeven: zij worden naar het hoofdkwartier van de Sicherheitsdienst in Rotterdam gebracht. Op 13 juni 1944 gaat de groep mannen op transport naar Kamp Vught. Als in september 1944 dit kamp ontruimd wordt, wordt de groep overgebracht naar Kamp Amersfoort. Hier worden de mannen op 19 september 1944 vrijgelaten.

Voor zoon Pieter loopt het anders. Hij gaat via Kamp Amersfoort in juli 1944 op transport naar Duitsland, waar hij in verschillende kampen verblijft. De omstandigheden daar zijn ronduit slecht. Piet Harkema overlijdt op 13 maart 1945 op 25-jarige leeftijd aan de geleden ontberingen. Hij krijgt zijn laatste rustplaats in Zöschen, de plaats waar hij is overleden. Vader Harkema schrijft kort na de oorlog een boek over zijn gevangenschap, 'Kamp Vught' genaamd. Hij weet dan nog niet dat zijn zoon inmiddels in Duitsland is overleden.

Met deze steen willen wij stil staan bij het leed van de familie Harkema.

De steen is gefinancierd door de inmiddels overleden zus van Pieter: Riek Zijlstra-Harkema en haar vandaag hier ook aanwezige zoon Jan en dochter Ina Zijlstra.

Na mij zal burgemeester Bram van Hemmen spreken.

Daarna zal de steen geplaatst worden door Gunter Demnig. Gunter Demnig is kunstenaar en de initiatiefnemer van het leggen van struikelstenen.

De steen zal aan Gunter Demnig worden aangereikt door Ina Zijlstra, de dochter van Pieters zus Riek. Na het leggen van de steen zal Ina ook de witte roos leggen.

Vervolgens houden we een moment stilte.

De heer Jan Zijlstra, zoon van Pieters zus Riek zal namens de familie spreken.

TOESPRAAK JAN ZIJLSTRA OP MAANDAG 7 OKTOBER 2019 BIJ DE PLAATSIING VAN DE STRUIKELSTEEN VOOR ZIJN OOM PIETER HARKEMA AAN DE REMBRANDTLAAN 20 TE SLIEDRECHT

Goedemorgen,

Vandaag staan we voor het huis waar ruim vijfenzeventig jaar geleden de familie Harkema woonde. Het gezin bestond uit Pieter Roelof Harkema, onze opa, Trijntje Harkema en de kinderen Piet en Riek, onze moeder. Graag wil ik namens de familie alle mensen bedanken voor het initiatief om in Sliedrecht struikelstenen te plaatsen.

Als op 16 september 1944 onze opa Piet Harkema terugkomt uit kamp Vught is er veel gebeurd. In mei van dat jaar werden honderden jonge mannen opgepakt uit Sliedrecht en omgeving, waaronder mijn oom Piet, hij is dan 24 jaar. Ook werden in die periode 21 veelal vooraanstaande mannen opgepakt, waaronder mijn opa, en afgevoerd naar kamp Vught. De opgepakte jongens en mannen kregen de naam Merwedegijzelaars.

De laatste maanden heb ik me gerealiseerd dat opa en ik, hoewel we een bijzonder goede band hadden, nauwelijks over de oorlog gesproken hebben. En de dood van zijn enige zoon Piet, de broer van onze moeder, bleek een te groot verdriet om met kleinkinderen te bespreken. Later realiseerde ik me hoe onbeschrijflijk pijnlijk dit verlies voor hen heeft moeten zijn. Gevoeld heb ik het wel. Het boek dat opa schreef over zijn maanden in het kamp heb ik nooit uit kunnen lezen.

De eerste weken na de bevrijding was het niet duidelijk of Piet zou terugkeren uit Duitsland. Vrijwel dagelijks ging zusje Riek naar het station in de hoop en de verwachting dat broer Piet zou terugkeren, maar keer op keer slofte ze verdrietig terug naar huis waar haar moeder, naar later bleek, vergeefs hoopte op de terugkeer van hun zoon. Trijntje heeft het verlies van haar zoon nooit een plaats kunnen geven, haar dochter Riek, onze moeder, verliet al vlot het dorp Sliedrecht. En opa, overlever van kamp Vught, stortte zich vol overgave op zijn werk voor het Parool.

Later bleek dat oom Piet op vijfentwintigjarige leeftijd, drie weken voor het einde van de oorlog, door de ontberingen was omgekomen in Zöschen. Zijn dood tekende het leven van degenen die achterbleven.

Vandaag, 7 oktober 2019 vele jaren later, staan we voor het huis dat Piet moest verlaten en plaatsen ter nagedachtenis een troostrijke struikelsteen.

We leven al 75 jaar in vrede, voelen nog soms de krassen in onze ziel over wat gebeurd is, wat voorbij is, maar niet vergeten mag worden.